

ninger (historiske, politiske, økonomiske, sociale, religiøse, osv.) i opfattelsesøjeblikket. Dertil skal naturligvis også siges, at konferencen bevægede sig over i psyko-historie, som ikke har nogen veludviklet, generel metode.

Det er klart, at gennemgang af den (overvejende) geografisk/historiske litteratur om et givet område i sig selv er interessant, idet der her er tale om forskellige forfatteres tolkning af en given virkelighed. Danske skolebøgers behandling af Latinamerika er således meget spændende, ligesom det er tilfældet med andre landes mere eller mindre fordomsfulde, af propaganda eller indre-politiske hensyn udsprungne, tolkninger og formuleringer af Latinamerika. På konferencen endte behandlingen af image'erne imidlertid her, dvs., at image'ernes aflejring hos modtagerne ikke blev fornødent behandlet. Hvordan billedet af Latinamerika egentlig ser ud »inde i hovedet« på offentligheden er det måske umuligt at finde ud af. Der var dog enkelte deltagere, der gik videre og forsøgte at tolke modtagerens reaktion på informationerne om Latinamerika. Professor Mörner, Sverige, gav et bud på dette med en diagrammatisk tegning af problemer i forbindelse med sender/modtager-forholdet, herunder en skitse, hvori opstilledes nogle af de filtre, hvorigennem »virkeligheden« sies, før den når de svenske modtagere. Undertegnede havde foretaget en »gallup«-undersøgelse på et dansk gymnasium. Selvfølgelig har en sådan undersøgelse ikke nogen videnskabelig værdi i kraft af det lidet repræsentative befolkningsudsnit, men den viser dog noget om, hvilke forestillinger, der i en begrænset social gruppe gør sig gældende om Latinamerika (som en deltager udtrykte det i en kommentar: »Det er jo en katalog over Latinamerikas ulykker«!).

Som konklusion må nok siges, at konferencen i nogen grad ikke magtede det prætentiose – og under alle omstændigheder uvante – emne, der dog er så uhyre vigtig for historikeren. Men gennem de mange indlæg påvistes og understregedes vigtigheden af at kende en given modtagergruppes »image« af et givet historisk emne, for at historikeren på nogen måde skal være i stand til at få en blot tilnærmelsesvis objektiv forståelse af, samt yde en ditto videreformidling af et givet emne, her Latinamerika, og konferencen gav rigelig inspiration til at fortsætte i de anviste spor.

Bent Essinger

ALMINDELIG HISTORIE

William R. Keylor: Academy and Community. The Foundation of the French Historical Profession. Cambridge, Mass., Harvard University Press 1975. viii+286 s. £ 10.25.

Charles-Olivier Carbonell: Histoire et historiens. Une mutation idéologique des historiens français 1865–1885. Toulouse, Edouard Privat 1976. 605 s. Fr. 125.00.

De to undersøgelser af fransk historieforskningens »moderne gennembrud«, som her fremlægges, er vidt forskellige i anlæg og synspunkter og demonstrerer med al ønskelig tydelighed, at der endnu ikke kan siges at eksistere en egentlig historiografisk metode. Men de bør begge kunne fungere som inspiration for den spirende debat om dansk historievidenskabs udvikling.

Keylors emne er etableringen af historie som universitetsfag i Frankrig – dvs. professionaliseringen på den ene side og udarbejdelsen af en »videnskabelig« historieopfattelse på den anden. Hvad det første tema angår, er der jo tale om et fælleseuropæisk fænomen, og det er derfor næppe urimeligt at antage, at kun en bredt anlagt og komparativ analyse af dette »faghistoriske gennembrud« vil være i stand til at afdække det komplicerede spil mellem de generelle faktorer (som udløste gennembruddet i næsten alle europæiske lande) og det enkelte lands specielle baggrund (som gav gennembruddet i det

pågældende land sin særlige karakter). Det kan nok siges at være en svaghed, at Keylor fokuserer så snævert på den franske udvikling som tilfældet er, men på forskningens nuværende stade er en sådan afgrænsning givetvis en praktisk nødvendighed.

Nederlaget i 1870 er af central betydning i Keylors fremstilling. Allerede i det foregående årti havde der været tilløb til reformer af universitetsuddannelserne, herunder historie, under inspiration af tysk videnskabs fremgang. I historie blev der gjort forsøg på at overføre Rankes berømte seminarer til fransk grund, hvor universitetsundervisningen endnu var baseret på forelæsninger for et bredt publikum (som det jo også var tilfældet herhjemme på samme tid – jf. Brandes). Grundlæggelsen af *École Pratique des Hautes Études* i 1868 viser, at disse planer om en videnskabeliggørelse af de enkelte fag og løsrivelse af dem fra den bredere, traditionelle franske kultur – hvor litteratur og filosofi var de to nøglediscipliner – var godt i vej før 1870. Men den nationale ydmygelse skulle komme til at give historien en endnu mere central placering. For det første måtte faget gøres videnskabeligt efter tysk mønster, for det andet skulle det bidrage til at genoprette den nationale stolthed. Allerede her lå der ganske vist en modsætning, derved at den »patriotisme«, som det blev en af historieundervisningens fornemste opgaver at indpode i franskmændene, var baseret på en specifik politisk opfattelse, nemlig den moderate republikanisme. O. 1900 blev de politiske præmisser for den tilsyneladende så objektive videnskabelige skole afsløret under angrebene fra højre og venstre. Resultatet blev, at historievidenskaben bekendte politisk kulør og bevidst placerede sig inden for den borgerlige radikalisme. (Tendenser til at bevæge sig endnu længere mod venstre, bl. a. ved oprettelse af fagforeninger, blev bremset af regeringen Clemenceau). Kampen mod konservatismen og chauvinismen i Frankrigs kulturelite blev en hovedopgave i tiden indtil 1914, selv om verdenskrigen viste, at faghistorikerne ikke var ganske immune over for disse tendenser.

Omtrent samtidig med den politiske udfordring blev fransk historievidenskab udsat for kritik fra den konkurrerende videnskab sociologi. I deres forsøg på at gøre historie ikke alene til en videnskab, men til videnskaben, havde de franske historikere bevæget sig længere og længere væk fra syntesen og de store spørgsmål, over mod specialiserede detailstudier. Det var sket som en reaktion mod den litterære, overfladiske historieskrivning, som så længe havde domineret i Frankrig. Men som det viste sig, vedblev denne ældre og i reglen konservative retning at have et stort publikum, mens den nye, videnskabelige historie blev en sag for fagfolk. Primært skyldtes dette, at det aldrig lykkedes for de »moderne« at producere alternative synteser; faktisk opgav de efterhånden overhovedet at prøve.

Historisk forskning blev et mål i sig selv, og monografier og kildeudgivelser burde være forskningens vigtigste opgave. Men omkring århundredskiftet viste det sig, at dette ikke slog til. Keylor citerer Fritz Stern: »Just as the historian was getting ready to become an academic monk, shut up in his study with his sources, the world about him sought him as a preacher«. Det blev sociologerne omkring Durkheim og den som filosof uddannede Henri Berr, der påtog sig prædikantens rolle; hvor den »videnskabelige historie« efter 1870 havde fungeret som underbygning af en moderat, national republikanisme, blev den nye sociologi og »syntesehistorie« i stedet anvendt som videnskabeligt belæg for den nye »radikale« politik, der satte samfundssolidariteten i centrum. Den positivt nationale ideologi blev opgivet, dels fordi tanken om revanche nu syntes at måtte skrinlægges i hvert fald for en tid, dels fordi det under Dreyfus-affæren havde vist sig, at det var vanskeligt at adskille moderat patriotisme fra konservativ chauvinisme. Samtidig krævede udfordringen fra arbejderklassen og socialisterne en aktiv og interventionistisk politik, der tog sigte på gennem moderate reformer at tage vinden ud af sejlene på venstrefløjen og

få etableret et harmonisk klassesamarbejde. Den nye ideologi – der naturligvis blev præsenteret som ren videnskab, kemisk rensat for ideologiske tendenser – fandt udtryk både i politiske og videnskabelige værker, som fx. i hhv. Leon Bourgeois' *La Solidarité* og Durkheims *De la division du travail social*. Som man i 1868 havde oprettet *École Pratique des Hautes Études*, blev i 1900 *École des Hautes Études Sociales* etableret. Den nye sociologi, der lagde vægt på solidaritet, indbyrdes samarbejde og gensidig afhængighed, så ud til at overtage historiens plads som den centrale samfundsvidenskab. Men som selv Durkheim indrømmede, var sociologi endnu for uudviklet til at kunne erstatte historie i undervisningssystemet, og han var en varm forsvarer for at bibeholde histories privilegerede plads i dette. Først efter 1. verdenskrig, og med virkelig gennemslagskraft efter 1945, blev der i *Annales*-kredsen og i »Sixième Section« på *École Pratique des Hautes Études* (fra 1975 *École des Hautes Études en Sciences Sociales*) skabt en form for syntese mellem historie og samfundsvidenskab – udover sociologi også, med stigende styrke gennem 70'erne, antropologi og (kollektiv) psykologi.

Keylors fremstilling af denne udvikling er et godt eksempel på den »historiske impressionisme«, som er så karakteristisk for angelsaksisk historieforskning. Den er særdeles vel-skrevet, hvad der dog adskillige steder dækker over vel hurtige slutninger og lovlig flotte generaliseringer. Det kvantitative materiale er stuvet af vejen i nogle (meget nyttige) appendikser bagest i bogen og indgår kun eksemplificerende i fremstillingen. Kvantitative metoder er for Keylor »a much less useful tool for determining the social functions of ideas than for identifying recurrent patterns of human behavior... I could certainly conceive of the possibility of a statistical analysis of the personnel that comprised the French historical profession during the period covered by this book. I need hardly mention that an investigation of this type would, by its very nature, pose different questions and produce different conclusions from those to be found herein«.

Keylors ord bekræftes af Carbonells bog, hvor det er den kvantitative bearbejdning af stoffet, der er sat i centrum. Hvor Keylors alternativ til den traditionelle, videnskabs-internt orienterede historiografi er at placere historieforskningen i dens sociale og politiske sammenhæng, men stadigvæk med fokus på de store navne – hos ham blot Langlois, Seignobos, Monod og Lavisé i stedet for Renan, Taine, Michelet og Fustel de Coulanges – er Carbonells angrebsvinkel en helt anden. Hans ambition er at gennemanalysere den samlede historiske produktion i Frankrig i tiden omkring den »videnskabelige histories« gennembrud for derved at aflive den »myte«, at den videnskabelige historie skulle have domineret i Frankrig fra o. 1875. Han har bogstavelig talt set på hver eneste historisk publikation (helt systematisk dog kun for tiden 1870–74, hvad der immervæk betød ca. 2000 arbejder) og vel at mærke betragte »avec la même attention la brochure et l'*in-folio*, une oeuvre de Taine et celle de l'épicié de Dammartin«. Resultatet er blevet en på mange måder fascinerende fremstilling, hvis 600 sider oplives af en vrimmel af tabeller, grafiske fremstillinger, kort og statistikker. Kapitlet »Géographie de l'historiographie« består således af 7 sider tekst og 24 sider Frankrigskort, som med stor anskuelighed giver en række oplysninger om den geografiske fordeling af den historiske aktivitet: fra hvilke universiteter kom disputatserne? hvor var der flest medlemmer af de historiske og arkæologiske samfund? hvor dominerede præsterne historieskrivningen? etc. etc. Lad være at Carbonells resultater langt fra altid er så uventede eller interessante, som han synes at tro; hans kvantitative analyser må kunne give inspiration til parallelle danske undersøgelser. (Hvor mange medlemmer havde de lokale historiske samfund? Hvordan fordelte disse sig på sociale, økonomiske og kulturelle grupperinger? etc.).

Men Carbonell demonstrerer også den kvantitative metodes traditionelle svagheder. Uanset hvor sofistikeret man går til værks, bliver resultaterne nu engang ikke bedre end

de spørgsmål og hypoteser, man begynder med at opstille: og hvis man for at opnå et homogent materiale bliver nødt til at anvende en enhed, der hedder »et historisk arbejde« uden at skele til om det er en pjece om den lokale kirke, et foliobind med kilder til en adelsslægts genealogi eller en Frankrigshistorie til skolebrug, så er der på forhånd sat grænser for hvad man kan nå af resultater. Når de franske historieprofessorers andel i den samlede produktion s. 269 opgøres til »moins de 2 % (77 ouvrages sur un total approximatif de 3400)«, så har C. – rent bortset fra den elementære regnefejl, som langt fra er bogens eneste – ikke hermed godtgjort, at de kun spillede en helt ubetydelig rolle i det franske kritiske gennembrud. De fleste af bogens pointer falder i en af to kategorier: enten bekræfter de med aldeles unødvendig akkurate, hvad man vidste i forvejen, eller også »modbeviser« de henkastede og i reglen ligegyldige generaliseringer. Det 19. århundrede blev kaldt »le siècle de l'histoire«; straks viser C. i en kaskade af statistikker, at historie kun indtog en beskeden plads i den samlede bogproduktion og i hvert fald ikke udgjorde en større procentdel af den end tidligere. Man har hævdet, at påvirkningen fra Tyskland var afgørende for fransk historievidenskab; men C. viser, at det ikke kan være tilfældet, for en opgørelse af antallet af oversættelser, anmeldelser og fodnoter viser, at tyske arbejder ikke indtog nogen særstilling. Osv. osv. Statistikken tager kort sagt magten fra forfatteren i store dele af bogen. Alligevel kan den anbefales, for dels er det ikke ganske uden interesse at få kortlagt den samlede historiske aktivitet, dels viser Carbonell i to af bogens afsnit (»Écoles« og »Les historiens de l'histoire immédiates«), at han også kan præstere fremragende ikke-kvantitative analyser, her af det han kalder »illusions et contradictions de l'historiographie positive et impartiale«: den implicite politiske stillingtagen gennembryder gang på gang den objektive og neutrale overflade, specielt når emner som krigen mod Tyskland og Pariserkommunen tages op til behandling.

Den standende historiografiske debat herhjemme har foreløbig modtaget hovedparten af sin udenlandske inspiration fra Sverige og USA (Odén, Liedman, Kuhn og Wise). Keylors og Carbonells analyser af den franske historieforskning bør også kunne give debatten væsentlige impulser.

Jens Rahbek Rasmussen

Istoriija Švecii, under red. af A. S. Kan. Moskva, Forlaget »Nauka«, 1974. 719 s.

I forbindelse med 50-årsjubilæet for oprettelsen af de diplomatiske forbindelser mellem Sverige og Sovjetunionen har et russisk forfatterkollegium under ledelse af A. S. Kan udsendt en større etbinds Sverigeshistorie. Det betones i indledningen, at det er den første i sin art på russisk skrevet ud fra en marxistisk position og det tilkendes gives samme sted, at man har lagt hovedvægten på en skildring af landets økonomiske, sociale og kulturelle historie i højere grad end på den militære og diplomatiske historie.

A. S. Kan, der tidligere har publiceret arbejder om svensk og skandinavisk historie, indleder arbejdet med en interessant gennemgang af den svenske historiografis udvikling fra senmiddelalder til i dag. Udviklingen i dette århundrede anskues som en konflikt mellem en konservativ retning (Uppsala-skolen) og en liberal retning (Lund-skolen), hvor den konservative retning formåede at besætte hovedparten af nøgleposterne inden for faget til slutningen af 1950'erne. Situationen i begyndelsen af 1970'erne skulle være den, at de konservative historikere ikke ville anerkende deres nederlag, men at deres elever ikke mere deler deres opfattelse af historieforskningens opgaver. Som afslutning på dette afsnit gives en oversigt over den eksisterende russiske og baltiske litteratur om Sveriges historie.

I hovedfremstillingen er, som det kunne ventes, den svenske historie set gennem det